

Észt nyelvjárási antológia

Valimik murdetekste I (Nyelvjárási szemelvények) Szerk. H. AHVEN, M. MUST,
P. PALMEOS Tallinn, 1956. 104 l.

Már évszázados hagyomány, hogy az észti tudósok messzemenőleg fölhasználják a nyelvüket szerető és magas nyelvi műveltséggel rendelkező vidéki levelezők közléseit tudományos munkájukhoz. Tudjuk, hogy F. R. Kreutzwaldnak széles levelezőhálózata volt. Nagy segítséget jelentett Wiedemannak is híres észti—német szótárának összeállításában a művelt és lelkes levelezőgárda. J. Hurt és M. J. Eisen is levelezők segítségével gyűjtötte össze páratlan folklór anyagát.

1940-ben az észti nyelvtudományi társaság (Emakeele Selts) szervezte meg a levelezőhálózatot, amely a háborús események miatt csak évekkel később tudott működésbe lépni, de 1955-ben már több mint 250 tagja volt: diákok, tanárok, tanítók, munkások, parasztok, értelmiségiek, nyugdíjasok. A levelezők közül kimagaslók A. Toomessalu, aki kb. háromezer lapnyi gyűjtést küldött már eddig be, de rajta kívül is sok az értékes, megbízható, szorgalmas gyűjtő. Vannak nyelvtani, szókincsre vonatkozó gyűjtések és nagy számban szöveganyag. A szövegek nemcsak a mondatant tanulmányozó nyelvészeknek nyújtanak segítséget, hanem rendkívül becsesek néprajzi szempontból is.

Az Emakeele Selts gyűjteményében levő mintegy tízezer lapnyi nyelvjárási szövegből nyújt ez a kötet néhány szemelvényt. A szemelvényeket úgy válogatták ki, hogy azok a néprajz, gazdaságtörténet és politikai történet szempontjából egyaránt értékesek legyenek. Négy nyelvjárásból közül a kötet szemelvényeket: az északkeleti tengerparti nyelvjárásból (Narva környékéről), Saaremaa szigetéről, a középső nyelvjárásokból és Võruból, az észti nyelvterület délkeleti sarkából. Az egyes vidékek egyszersmind egy-egy tárgykört is képviselnek. Az első nyelvjárásból az olajpáláról, annak föltárásáról és a vidék gyors iparosodásáról van szó, a másodikban az 1905-ös forradalom emlékei elevenednek meg, a harmadik csoportban főleg a régi iskolákról szóló, az utolsóban pedig a földművelésre vonatkozó elbeszéléseket találunk. A szöveghez számos fénykép van mellékelve. Az első három nyelvjárást jegyzetek magyarázzák, de a vörui nyelvjárást olyan messze van az irodalmi nyelvtől, hogy célszerűnek látszott irodalmi nyelvi fordítást is mellékelni.

A szövegek fonetikus átírási rendszere az észti irodalmi nyelv helyesírását veszi alapul, de ezt a finnugor fonetikus írás betűivel és mellékjeleivel kiegészíti. Így az átírás pontos ugyan, de nem torzul olvashatatlanná a nem-nyelvészek számára.

Ez a nyelvjárási antológia nemcsak az észti nyelv és néprajz iránt érdeklődőknek hasznos olvasmány, hanem módszertani szempontból bármely nyelv dialektológusai sokat tanulhatnak belőle.

KÁLMÁN BÉLA